

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Неборак Катерини Олександрівни
«Розвиток морально-етичної культури майбутніх учителів історії в
освітньому середовищі закладу вищої освіти», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки**

Ефективність морально-етичного виховання учнів значною мірою залежить від організаційних умов освітнього процесу та від особистого прикладу вчителя, його здатності інтегрувати морально-етичний зміст у навчальні дисципліни та виховну діяльність. Особливої значущості в цьому контексті набуває діяльність учителя історії, який виконує функцію транслятора історичної пам'яті, національних і загальнолюдських цінностей, формує у здобувачів освіти моральні орієнтири, критичне мислення та відповідальне ставлення до суспільних процесів. У цьому контексті особливого значення набуває підготовка майбутніх учителів історії, оскільки саме їхня діяльність спрямована на формування історичної свідомості, ціннісних орієнтацій і громадянської позиції здобувачів освіти.

Здобувачка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, аргументувала використання обраних методів дослідження.

У вступі Катерина Олександрівна розкрила наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, надала інформацію щодо впровадження і апробацію результатів дослідження.

Наукова новизна дисертації є беззаперечною, оскільки автором вперше цілісно досліджено проблему розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти; розкрито складові зазначеної культури; визначено критерії із відповідними показниками рівнів сформованості морально-етичної культури майбутніх

учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти; обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови ефективного розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії.

Не викликає сумнівів і практичне значення отриманих результатів, яке полягає у визначенні змістових, організаційно-педагогічних і процесуально-дієвих засобів розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Структура рецензованої праці відповідає меті і завданням дослідження, що зумовлює її логічну обґрунтованість і завершеність.

У першому розділі «Теоретичні засади розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії» авторкою, відповідно до визначених завдань, здійснено теоретичний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження, що дало змогу уточнити зміст ключових понять.

Автором здійснено вивчення стану професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах сучасних освітніх викликів. Виявлено суперечності між задекларованими в офіційних документах пріоритетами гуманізації освіти, утвердження морально-етичних і демократичних цінностей та фрагментарним урахуванням морально-етичного компонента в освітньому процесі закладу вищої освіти; між суспільним запитом на вчителя історії як носія національної пам'яті й моральних цінностей та фактичним рівнем розвитку його морально-етичної культури; з'ясовано, що виховний потенціал історичної освіти використовується не повною мірою.

Заслуговує на увагу виокремлена структура, критерії, показники та рівні сформованості морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

У другому розділі «Педагогічні умови розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі» Неборак Катерина Олександрівна теоретично обґрунтувала педагогічні умови розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти, а саме, створення позитивного соціокультурного

середовища закладу вищої освіти у процесі розвитку морально-етичної культури майбутнього вчителя історії; застосування інноваційних технологій з метою залучення майбутніх учителів історії до активного процесу розвитку морально-етичної культури, науково-дослідницька та позааудиторна діяльність як інтегративні чинники розвитку морально-етичної культури майбутнього вчителя історії.

Третій розділ присвячений експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії. Реалізація педагогічного експерименту підтвердила ефективність педагогічних умов, що виявляється у статистично значущому зростанні рівнів готовності морально-етичної культури майбутніх учителів історії.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Мелітопольського державного педагогічного університету.

Необхідно наголосити, що основні положення і висновки роботи знайшли належну апробацію у наукових працях. Основні положення і результати дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня, за результатами яких опубліковано 6 тез. Основні результати дисертації розкрито у 5 наукових працях, із них 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у науковому виданні, що входить до бази Web of Science.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили виконати поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. У роботі дотриманні принципи академічної доброчесності. Використані в дисертації ідеї інших авторів мають відповідні посилання і використані для підкріплення результатів здобувача.

Виходячи із зазначеного, є підстави вважати дисертаційну роботу Неборак Катерини Олександрівни дослідженням, що має теоретичну і практичну значущість та свідчить про вміння автора виявляти й ґрунтовно досліджувати актуальні проблеми розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії у процесі професійної освіти.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення представленого дисертаційного дослідження, висловимо деякі зауваження та побажання:

1. У пункті 1.1. «Характеристика понятійно-категоріального апарату дослідження» автор занадто детально аналізує поняття «культура» в широкому значенні, натомість поняття «розвиток морально-етичної культури майбутніх вчителів» залишається поза увагою.

2. Назва пункту 1.2. «Проблема підготовки майбутніх учителів історії в умовах сучасних освітніх викликів» ширша ніж його зміст, адже у цьому пункті автор переважно аналізує освітні програми на предмет розвитку морально-етичної культури майбутніх вчителів, а не весь процес професійної підготовки. Доречніше його назвати, наприклад, «Практика розвитку морально-етичної культури майбутніх учителів історії в умовах сучасних освітніх викликів».

3. Аналізуючи стан професійної підготовки майбутніх учителів історії у пункті 1.2. «Проблема підготовки майбутніх учителів історії в умовах сучасних освітніх викликів» необхідно окрім позитивних моментів виокремити і слабкі сторони, проблеми розвитку морально-етичної культури майбутніх вчителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Розвиток морально-етичної культури майбутніх учителів історії в освітньому середовищі закладу вищої освіти» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії

та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Неборак Катерина Олександрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри освітніх наук

ЦДУ імені Володимира Винниченка



Тетяна БАБЕНКО

